

ÜNLÜ VE ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Ses Düşmesi

Türkçede sözcükler çekimlenirken veya türetilirken, sözcükteki seslerden birinin düşmesi olayına **ses düşmesi** denir.

Ses düşmesi, **ünlü düşmesi** veya **ünsüz düşmesi** şeklinde gerçekleşir.

1. Ünlü Düşmesi

Son hecesinde **dar ünlü (ı, i, u, ü)** bulunan kelimeler **ünlüyle başlayan bir ek** aldıklarında son hecedeki dar ünlü düşer. Bu olaya **sesli (ünlü) düşmesi** denir.

Sözcükte bir ünlünün düşmesi bir hecenin eksilmesine neden olduğundan ünlü düşmesi, **hece düşmesi** olarak da adlandırılır.

» kar**ı**n – **ı** → kar**ı**nı » bey**i**n – **i**miz → beyn**i**miz

» oğ**u**l – **u** → oğ**u**l » gön**ü**l – **e** → gön**le**

⇒ Yapım eki alarak türetilen bazı kelimelerde ünlü düşmesi olur.

» oy**u**n – a → oyna(mak)

» uy**u** – ku → uyku

» sız**ı** – la → sızla(mak)

⇒ Bazı birleşik sözcüklerin oluşumunda ünlü düşmesi olur.

» kay**ı**p etmek → kaybetmek

» kahv**e** altı → kahvaltı

» şük**ü**r etmek → şükretmek

» kay**ı**n ana → kaynana

2. Ünsüz Düşmesi

Türkçede “-k” ünsüzüyle biten bazı kelimeler “-cık / -cik ve -l ” eklerini aldıklarında sözcüğün sonundaki “-k” düşer. Bu ses olayına **sessiz (ünsüz) düşmesi** denir.

Örnek

» ufa**k**-cık → ufacık

» min**i**k-cik → minicik

» alç**a**k – l → alçal-

ALİŞTIRMA

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ünlü düşmesine uğrayan sözcükleri yuvarlak içine alınız.

Sonunda hepimizin sabrı taşıtı.

Bu konuda bir fikrim yok.

Çukuru daha ilerde kazmalısın.

Vaktini verimli kullan.

Bu saatten sonra beynim duruyor.

Sonbaharda tüm yapraklar sararır.

Bu küçük adada nasıl kayboldu.

Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın.

O kadar ağır ki omzum hala ağrıyor.

Bunu söyleyeceği aklıma gelmemişti.

Burnundaki sivilceyi patlatmışsın.

İşte böyle gönlümü kazandı.

Onu böyle görünce kahroldum.

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ünsüz düşmesine uğrayan sözcükleri yuvarlak içine alınız.

Çocuklar bu yağmurda ufacık bir mağaraya sığınmıştı.

Küçük martı için yükselmek sınırları aşmak demekti.

Bu mevsimin küçücük soğukları bile meyveleri yakar.

Alçacık iskemlede oturmuş arkadaşının gelmesini bekliyordu.

Dağın eteklerine doğru çamlar seyreliyordu.

ETKİNLİK

Hece düşmesine uğramış olan kelimeleri uygun alana yazınız.

Kalktığımdan beri boynumda bir acı vardı.
Su içerken genzine su kaçmış.
Suçsuz yere masum adamı hapsetmişler.
Uçak yükseldikçe heyecanı daha çok artıyordu.
Ömrü boyunca yalan söylediğini gören olmamış.
Son bahar gelince yapraklar sararmaya başladı.
Minicik elleriyle camdaki buğuları siliyordu.
Sabahtan beri ağzına bir lokma ekmek koymadı.
Sıcaktan benimiz pişti hepimizin.
Suyun içinden büyücek bir taş alıp kenara koydu.

ÜNLÜ DÜŞMESİ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ÜNSÜZ DÜŞMESİ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Aşağıdaki kelimelerden ünlü bir ek alınca hece düşmesine uğramayacak olanları daire içersine alınız.

Kilim	ağız	sabır	oyun	peynir
sinir	nabız	bilim	gönül	bağır
karın	gelin	nehir	kemik	kabir

TEST

Aşağıdaki dörtlüğün hangi mısrasında hece düşmesine uğrayan bir kelime vardır?

- A. Ömründe çok acı günler yaşadın.
- B. Dilimden düşmedi, o güzel adın.
- C. Acılar çekerken, sessiz ağladın.
- D. Ne olur gözünü siliver anne.

Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünlü düşmesi olmamıştır?

- A.Karnı acıkmış, mutfağa doğru koşmuştu.
- B.Kalbi bu kadar acıklı olaya dayanamadı.
- C.Omzuna çantasını almış, yola koyulmuştu.
- D.Yıllar sonra hiç görmediği oğluna kavuştu.

Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünlü düşmesi, olmuştur?

- A.Toprağı sıksan şehit fışkıracak bu vatanda.
- B.Şehrin sokaklarında geziyordum yalnız.
- C.Arkadaş yurduna düşmanı uğratma sakın.
- D.Oğlunun ilacını vermeyi unutmuş bu sabah.

Aşağıdaki kelimelerden hangisinde ünlü düşmesi olmaz?

- A.burun B.omuz C.derin D.karın

Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünlü düşmesi olmamıştır?

- A.Eczaneden defne yaprağı aldım.
- B.Tam göğsünden yemişti kurşunu.
- C.Yılan zehrini avına batırmıştı.
- D.Öğretmen ilmini öğrencilere öğretir.

Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünsüz düşmesi meydana gelmiştir?

- A. Dün dışarıda top oynuyordu.
- B. Kendisini küçücük bir olay için üzüyordu.
- C. Bu günleri çok arayacağını iyi biliyordu.
- D. Duvardaki yazılar minik görünüyordu.

Aşağıdaki kelimelerden hangisinde düşme meydana gelmez?

- A. Küçük B. Oğul C. Asil D. Alçak